

చంద్రశేఖరశతకము

ప్రకాశకులు:
రామా అండ్ కో., ఏలూరు.
కాపీరైటు]
ము.

౧౯౩౨

పరిష్కర్త:
మున్నంగి ... శర్మ.
[వెల ౨ ౨ లు.]

పట్టభిరంపూ గ్రేడ్, ఏలూరు.

ప్రకటన 1932-కేసు 100.

పీఠిక .

—0:—

ఈ శతకము గ్రామ్యభాషయందు రచితమైనది; మూర్ఖసంభాషణపద్ధతిఁ దెల్పుట యుద్దేశ్యము. యతి—ప్రాసాదివృత్త లక్షణమునకు భంగ మొదవనీక చాలవఱకుఁ గాపాడఁబడెను. కర్త చతురుఁడు; లోకజ్ఞుఁడు; గ్రామ్యజీవనమునకును, తత్ప్రసంగాదికమునకును భాగుఁగ నలవడినాఁడు. తెలుఁగు సీమయందలి నానాప్రాంతములలో గ్రామ్యులు వాడు శబ్దములు పెక్కులు ఇందుఁ గలవు. ముఖ్యముగా పడమటిసీమ మాటలు ఎక్కుఁడు. నాకు శక్యమైనంతవఱకు వికారము చెందినవానికి ప్రకృతులం దెలిపి అరములును వ్రాసితిని; తెలియని వానినిఁ గొన్నిటిని పదలితిని. వ్యాకరణాదిలక్షణయుక్తముగ, వ్రాయుటకన్న గ్రామ్యభాషయందు ఇట్లు పద్యములు రచించుట నుష్టము. రసజ్ఞులు, భాషాసృప్రదాయము నెఱుఁగఁగోరువారు గ్రామ్య

రీతులఁ దెలియ ముచ్చటబడువారు వేడుకకై న ఈశతకము జదువ నగును.

క ర్త: ఈశతక కర్తృనామము ఎఱుకబడదు. ఇందలి శబ్దజాలమును గన్న పడమటి నీమవాడో నెల్లూరు మండలమువాడో ఐ. యుండవలయును. కొన్నికడల ఉత్తరాదివాఁడుగఁ గూడఁ దలపించినాఁడు. “భాషీయదండకము” ననుకరించినదయ్యి ఇందును జాతీయమే కనబడుచున్నది.

ఏలూరు. }
3—1—39

పరిష్కర్తః
మున్నంగి ... శర్మ.

చంద్రశేఖరశతకము

శ్రీగురుపాదుకాద్వయము జిత్రమునందుఁ దలంచి యాత్మని
ద్యాగమభోగ మోక్ష విభవాతిశయైకషడూర్చి మాలికా
త్యాగ వియోగ భాగ కవితావిసతాసన మూరహృద్భయా
భ్యాగతశరాలమోయన సయంబునఁ జెప్పెదఁ జంద్రశేఖరా.
కంఠమనోవికారులకుఁ గన్బలకుఁ కుజనాళికిఁ కుశ
రూప్యలకును ధర్మశూన్యులకుఁ గుత్తితమానవకోటికిన్ మదాం
ధులకును సిన్ధుపుట్ట మదిదూలఁగ నేరచియింతు నిన్ను ని
శ్చలమతిఁ జేర్చి యీశతకశాసన మిమ్ముగఁ జంద్రశేఖరా.

చాయడికాడ బాపనిసానము పచ్చనిబియ్య మేసి ఓ
రాయి వట్టుటగూనె;-యెను నంటికి మేయము జారెనో! ఇనో
పోయినకన్న వచ్చెనో! సమూలముగాఁ దలనొప్పి మానెనో!
ఏయెడ మేలుగాన” మని యేడ్చును మూర్ఖుడు చంద్ర...

౧. చావడికాడ... వెన్న నంటినమేహవ్యాధి జారెనా?

“నీ దగ్గరే బాపనిసానము సరే! పొగనిప్పు కంట సో
మాదుగులింటికోయి, బతిమాలితి;-మూడు నెగళ్ళు చుండు తై-
లే దని తీర్చి! పాపపుకల్గియు! ఇతపరాక! దాల్చా ఓ
రా దలు!” యం డ, సభ్యులు దురాత్ములు మూర్ఖులు...

౨...తాపల ప్రియిది...సోమయాజుల యింటికిబోయి...మాడు అన్ని
ములు (శ్రేతాగ్నులు) చుండుచున్నవి ... దానిలోనిని ఈయ రాదట!...

“ఇస్తాని షారసాని క’తే ఈయారిబా’పల జందె మేనుకో
నిస్తా, కుకుండ నిస్తా, తిన నిస్తాని, బూమిలో బిచ్చ మెత్తుకో
నిస్తా, పకుండ నిస్తా, మన నిస్తా, ఇదేయ మనితై మంట వ
మి స్తానొ ఇస్తా” నంచుఁ బలవిచును మూర్ఖుడు...

3

3...ఈజేహ మనిత్య మని.

“పీచు తలోసి బామ్మచుల మోలునా! త-డి, చరప్పతాప, నీ
జేరు ఉమాపతేనా! బుచ్చ పెద్దలు: చరై సతాని యొగ’లా
శూరుల నుట్ట వకానా! సరె బాడ తెలు స్తవి!—అడ్డబొట్ట! నీ
పూరుస మెల్ల బెట్టు” మని వాగును మూర్ఖుడు...

౪

౪...ఎవరో తా’లాసి బ్రాహ్మణులబోలనా!... పరపతాప.....పరేశా
వధాని (ఇంటిజేరు).

“అద్దమరేయి గొర్రెశివల్లు యసంగము వస్త దేందమే?
 ఇద్దపురంగమో! ఇవ్వగ ఈకుల స్తుతలూ! పంబనాదమో!
 పొద్దన బాపనాండ్ల నెలి పొమ్మని ఊ రెలగొట్టకుంటె నా
 పద్మకు దొడ్డమోస” మని వాగ్గను...

గీ...వ్యాసంగము.

“కూనుత వేమి? - కుక్క- నుసిగొల్పుదునా తలకిందుబాపడా?
 మా సటవత్త రంట పలుమా రొడిచే వది నీ సబావమా?
 దాసరి కోస్తి పొద్దనిత దప్పికి తోసినయట్ల; వట్టి యి
 శ్వాసములేనిబాప డని సజ్జను మూ...

ఓ...తుహళతృప్తిరంట...పొద్దన (ఉదయమున) నే.

“కూనుట లేమి యిదిబడి! కుప్పటగంతులదేమి! నామముల్
 బూనుట లేమి! నెత్తి నొకబుట్టదియేమి! శిరంగ మేమి! శ్శీ

దాపరికాయ్య! నిన్ను గని దడ్డిరిపోతిని! మొన్నమట్టి ఈ
యేసము "లేమి నీ" కని సడింతురు మూ...

2

"జ్వులుత వేమి కాలకడ పెద్దబెరవ్వుల మంట? కండ్లు పో
తైల! పదేండ్లకింద నొకతయ్యెడు కీలసగడ్డ మెణ్ణి మో
నీ లిటుజేస్తే; వాశరము కెక్కడిబద్దము? కూసినక్క-గ
య్యాలిది;— తిట్టిపోయె" నని యాడును ...

5

౮. ప్రియత వేమి కార్మకడ పెద్దపానిహ్మిలుము అని?... కూసిన అక్క-

(ఆమె) గయ్యాలిది.

"ఆరెవలంట!—మోపురుదురాచ్చలు, పూపిది వంట, నొప్పబల్
గోరెడునుక్క!— వా గొడుగు హొకొని రెప్పలు మూసి గొన్నతా
డు... తిక్కిలోన కెయి దూర్సుక! అక్కడ లేవ డొటియకా
గోరపువాలకం" బనుచు గూయును...

8

ఁ. ఆరాధ్య లంట ! మోషెడు రద్దాక్షలు, విభూతి లంటక్ (దేహము నను) ... వాగుపడ్డన... పట్టియభూరపువాలకము...

“బుక్షపులకల్లె, లంట యెలిబలాడిదె, నేవలగుండ పేరు, వో లాడు, గొక్కకాయగుడ్డ—గని లోకులు నీ మొగమొదవూయ—నీ కడనెడి బుగమొడ్డికొడకా, ఎల గెంటుదు! నంతకాని, నీ ముడు నిర కేతునా” యనుచు మోదును...

౧౦

౧౦... ఒక లాడుగు (= బొంతచొక్కాయ, కావినడ్డ, ... నీ మొగము మీద ఉమ్మివేయ, చీ కడచెడిన... పెళ్ళి గెంటు దును (= వెడలతో) యుదును) ... నీము దును (= ముడ్డిపూస) విగ్గవేయుదునా? ...

“మొనగలకట్ట సొక, శిలిముత, కసాయపుపాత— మొద్దులా గున నవుదూత లంట! యిని గుంటను మెట్ట! తెలార లేశి నా కనులతో నూ స్తి పాచపు శికండిని! బోడిపిసాసి! నెట్ల ఈ శిశి మిడ ముచిగా” దనుచుఁ చిట్లును మూ...

౧౧

౧౧...చిల్లిమంత, కషాయపుపాత...అవధూత లంట! వీరినిగుంట(గోతిలో) ను బెట్ట!

“తా లట్టు! క్కూస్త వేమి అచుతద్దినమెల్లడి యంట? మొన్నపై
 ఊలను బాప లిడలికి డ బ్బొకటి చొక్కడండ్ మెట్టికే
 ఏలర బాపనాడ తెగసిలుత వేమి? యిసారి క్కూడై ఏ
 తా లిరకేతు నూడు” మను కాపురుషుం డిల మూ... ౧౨

౧౨. తాళు (అను) అల్ల తస్తా వేమి

“ఈసరబ్బొట్ల యాగెతము! కసి నా డలరేవులోన ఏ
 మాసా! తనాలకాడ బిగమట్టెను దారొయ మంట! ఎంటనే
 మాసక తయ్యో డోసె; తడిమాతనె నే నొకతయ్యోడో సి; నా
 యీసకబాపనాడి” కని యెంచును మూ... ౧౩

౧౩. ఈశ్వరభట్ట అధ్యాయ తము! ఏకాదశినాడు ... ఏమాళయో స్నానాల
 కాడ ధారలోయ మని బిగబట్టెను. టెంటకేమాచక్క (అనునామె)త బ్బెడు బోసె...

“యము డొలె వచ్చి గుర్రట!-తయారుగ కూర్చొని పంచసంతా
రములట! పూట్ల మంటాక సభాకున గాల్యేబుబాలమీద; యే
సము! లోకరూక దెమ్మని పసంగము నేసెను; మల్లికూపై నా
మము దుడికేత్త నంటి” నను మత్తుడు మూ... ౧౪

౧౪. యమునివలె వచ్చి గురువులట తయారుగ కూర్చొని పంచసంస్కారము
(చక్కాంకితము) లట! ... ఒకసభాకున (ఇనుపతాడతో) బుబాలమీద గాల్యే! ఏమి
యతని జేవములు! ఒకరూక (సంభావన) తెమ్మని పసంగముచేసె...

“పాడు విసాసి బాపడు సుబంబలె పెండ్లికి సావుదాన మం
టా; డడె బెమ్మముడి లొకడ బ్బి విసూసుక కొంక మంట కూ
స్తా డినరానికూతలు! తదాస్తు లటా టని వాగు బాపనాం
డేడక యేస మెరొ!” యని యేడ్పును మూ... ౧౫

౧౫... సావధానా అంటాడు. అదే బ్రహ్మముడిలో ఒకడబ్బి విప్పి చూచి
కంకుమ అంట కూస్తాడు వినరాని...

“పొద్దన యంతగా మయిపపుత్తురు డంట దియించి అబ్బుకుళ్ళ
తద్దిన మంట! మాపొగుడుతా డదె బాపడు స్తైలకారిపె
దెద్దొలె బట్ట సర్దుకొని! ఏదో మ రొక్కటి వాగుతాడు ఏ
సుద్దము బద్ద మేడ” దని సా డిడు మూ... ౧౬

౧౬. పొద్దన...చుహిపపుత్తుడ అంట దీనించి... స్తైలకారిపెద్ద ఎదువలె
బట్టసరువకొని...

“తడవుల కింద యా తర్తొయి తానలకాడను తిర్పతెంకళ్ళు
సుడి పుసుకారె చుట!— ఒక సోదైము సెప్పుత: సోబనాలయెం
బడి మడి నూకుతారు శెడుబాపలు దచ్చన లంట నేతులో
ఇను ఇడు మంట సా స” రని యేప్పును మూ... ౧౭

౧౭. (=చాలకాలము క్రిందట) యాత్రోపోయి స్నానాలకాడ తిరుపతి
వైదిక తేళ్ళ్యుని పుష్కరికి అంట— (అక్కడ జరిగిం) ఒకవోద్యము చెప్పుతాను—
సోపానముల వెంటడి బడి...

“శరదగ యింటి నే పరమశాస్త్రురాలిరతంబు; మూడుసం
చరముల మట్టి శాస్త్రులు సక్కనగా తెలసెప్పె. మెచ్చి ని
చ్చరముగ ని న్ని ఓతులము పక్షాక దోతులసావు కంట; మే
లెరగని జల్మ మేల?” లని యెంచును మూ... ౧౮

౧౮. శ్రీధర్గా వింటిని పరమశాస్త్రురాలి చితంబు- మూడుసంవత్సరముల
బట్టి... తెలియజెప్పె... ఒకతులము పత్తి ఒక భోవతుల చావున కని...

“పలసనివుల్లు పప్పు నెయి పాశము పచ్చడి మేలుపిండివం
టలు తెగబెట్టె పట్ట మని నారెనబొట్లయబౌరె; ఇంత మా
యెలువుగ నేసి ఒక్కతున కి సద్దిపా! నెల కేడుతద్దినా
లలవడి వారు బాగుడలె” నందురు... ౧౯

౧౯... నారాయణభొట్లయ్యభార్య... ఇంత మహావెడలువుగచేసి ఒక్క
గుక్క... వారు బాగుగ నుండువలెను...

“గంటము చేర యింటను భగవతుని సెప్పితె ఈదిలోకి గుర్రం తెచ్చి నూసి నేను. ఇను: శ్రేష్ఠి రమాంజ్జము బాగ సెప్పె! మా యింటి: దునోదనుడు బవుయిద్ద! మిలీసను శించి లంకలో మ: తెగిలించి వచ్చె” నను మాండ్యండు మూ... ౨౦

౨౦... గంటము చేరయ్య (అనువాని) ఇంటిలో భాగవతము (పురాణము) చెప్పితే, వీధిలోకి ఎవ్వరా (ఈచెప్పకది) అంటవెళ్ళి మాస్తీ; రామాయణము బాగా చెప్పె; మహావింటిని—దుర్యోధనుని హతముద్దము. (అనుర్యోధనుడు) విభీషణుని చించి లంకలోనుండి వెలిగించె... అనికథాసంశ్లి.

“కొందరు భావనా:డు బగ్గెగొడ్డతె సెర్పచుడెడి నూసి తే మందల మొడుసీలు కనుమాలము సేసిరి యీడ తాసమా డుదరు; యీండ్ల సందె జప మాపస నంటని చెప్పతారు యీ కందుల కెక్క” రాచు పలవి:చును మూ... ౨౧

“పెద్దలు శిష్ట గొట్టే: బవుపెద్దట! యెక్కెసామాదులట! బల్ గడ్డిరి! కోడెయూటలను కంబముకాడ మరుండ మెట్టి యా డ్డిదరు లోన ఓమ మట ఏకముగా గొడపెట్టి బాపసాం డెడ్డలమోలెతిందు” రని యెన్నును మూ...

౨౨

౨౨. పెద్దలు చెప్పుగా వింటి బహుపెద్ద యట, యజ్ఞసోమయాజులట! బల్ గడ్డిరి! (బలుదిట్టమైనవాడు)... (యసుపూశేంద్రుడు యూప) స్తంభముకాడ పరుండపెట్టి అక్కడ ఇద్దరులోన(=లోపల)హోమ మట...

“రెడ్డి, డబ్బోల్ డబ్బోల్ హరిహరీయనినూపుతమాసతార! మా దొడ్డుగ ఆనై కూకునరు దొర్ల దె! యానై’ యటంటనాడె మా మెడుగ! దొమ్మ రెక్కగను మించినలుదె మరేడ లేదు! నా తెడ్డోకబాప నిడె” అని తిట్టును మూ...

౨౩

౨౩. దొమ్మనీవానిమాటలు: రెడ్డి, డబ్బోల్ డబ్బోల్...చూపు తమాషాలు హారా మహాదొడ్డగా ఆడనె కూకున్నరు దొర్లు-అదె ఆడనె...

“నీతని యొక్కేర్పర్చలి మిసేసముగా యిడ నూపి, రేపుక
న్నేతులసందు మూతరము నీగుగ బాగుడ దంట మొన్నపు
రోత్తుడు సెప్పె లగము కిరోదము వొక్కటి; బాపనాండు మా
కేతులు నా స” రంటని వచించును మూ... ౨౪

౨౪. తా. నీతని యొక్కయు పెంకియొక్కయు కేరుబలములు (కోవ్యతివము)
విశేషముగా ఈడ (=ఇక్కడ) చూచి, రేపుకన్యాకుల (నక్షత్రములు) సందీలో
ముహూర్తము... బాగుండ దంటమొన్న పురోహితుడు చెప్పె-లన్నముఃఖ విరోధ
మొక్కటి... మహాజేతులు చాస్తారు (దక్షిణలక్ష్మి).

“ఊరికి శాయిబాటు మనడే తరవీదిని బాగసెప్పె; నీ
కూరమ మంట! బాప డిడ కూకొని యే లిడి లెక్క నూసి గా
శారము సెప్పె; పున్నె మని సక్కగ బోరిగి లేసి పోసి నా
శారెడు వా” క్కొటంచు వెస జాటును మూ... ౨౫

౨౫... శ్రీకూర్మకుంట ఒక బాపడు ఈడ కూకొని వ్రేలిడి వ్రేలు
వైట్టి... గిహచాము చెప్పె... బోల వేసి నాచేరెడు ఒడిగిండపోన్చిని...

“నెప్పి తె పెక్కె;- నేను తొలి కేసిన పున్నెము! కుండ లంటితే
తప్పు సలేంద్రలోన; శసతాగితి పత్రపుబాపనాడు నా
దొప్పెడు బోసినాడు; ఇను, చోనము లే దట! పుల్లసీల దో
శప్పుము లచ్చెమే” మనుచు జాటును మా...

౨౬

౨౬.....పుల్లనీళ్ళగోసె (అట్టు)అప్పము లక్కష్టేమి!...

“రాతిరి శెప్పె గాడదపురాండములోని శరండ మెత్తి మా
యీతముగానె బాపకు; పెరింతది ప సక మంట X ట్టిడ్
నూతర Xంటు; ముప్పిరిన సొప్పడి యేసితె మాడ:బొర పై
నేతెడు పగ వకా” ననుచు జెప్పును మా...

౨౭

౨౭. తా. రాతిరి పెక్కె బాపడు పహితముగానే గా రుడపురా ణములోని
చండ (పాద) మెత్తి చెప్పె. పెద్ద ఇంతపుస్త:ముంటు ట్టె ఇన్ సూత్ర)ంటుతో;
(అదారమును) ముప్పిరిగా చేరితే మాడుబొర పై చేతెడు ప్ప మాను...

“గొబ్బునవచ్చి కూకొని సిగోమమటాటను, యెక్కె మంట! నీ కబ్బురమా పెదెకి, ఇది యత్తముగాదు. నిరత్త-బుగా దబ్బున గొర్రమల్లుకొని దాం దెత్తి సూడక కోస్త; రొత్తిత బ్బిబ్బులసోమయాత్తు” లని పేలును మూ... ౨౦

౨౦...‘శివోహ’ మృతంతను, యజ్ఞమంట (ఇది)నీకు అబ్బురమా? ఇది అర్థముగాదు నిరత్తకంబుగా దబ్బు (రొత్తాల) న గొక్కెలను పట్టుకొని దానిది ఎత్తి చూడక కోస్తారు-వట్టి తబ్బిబ్బుల సోమయాత్తు... ౨౧

“వాగకు!— మొన్నకూతురిఇవాగము కొన్ని వి సోలెడిసి; నీ రోగ మొ నీ వుమాదమొ ఇరుదము! లాసనబేద మంట! ఈ లాగున మళ్ళి పసి వి బళ్ళాబళ్ళ! సేతడి యారలే; దిదే మాగడ మంకుల్లు! పద” మందురు మూ. ౨౨

౨౨...మిరుదములు అక్రమభేద మంట...చేయి తడియారేదు ఇదేమి యాదము అంకుభట్టా పద (నడు-వెళ్ళిపో)... ౨౩

“కొద్దిని సంతకపక్తము గోతరకండమో! భాగతంబో! ఈ మద్దెను పేరిశాత్తులు తమాసగ కోయిల లాలకించ మా ముద్దుగ నెప్పె! అంతకన మొగుగ వైనిడికొండ డెల్లబల్ సుద్దులు నెప్ప గింటి” నని సొక్కును మా.

30

30. తా. చంకతానిపుక్తము కొద్ది (అది) గోతరకండమో భాగతమో!... అంతకన్న మొగుగ వైనిడికొండడు ఎల్ల(అంతయు) సుద్దులు చెప్పగా వింటిని...

“మొన్నటి ముళ్ళక్కటై, పడమూడుదినాలు తనాలు నేసి యశా తిన్నగ బాబు వేర్వొడివి, తిమ్మనబొట్లకు,— పంబకాండ యెం కన్నకు చెండి కెంకనికీ,— కమ్మని సంబెడపాలు పప్పు నెయ్ నన్నపువియ్య,— మిస్తి” నని సాటును చూ... 30

30. తా. బొ పడుమాడు దినాలు నానాలు చేసి...తిమ్మనబొట్ల మొన్నటిముళ్ళక్కటైనున్న...వియ్యమున్న ఇస్తిని...

“సన్ను సదించె బాబు శిననాడు తమాసగ బాగతంబు రా
మాన్యము బారతంబును తమామును; కిదియి ముందె వచ్చు; నే
నిన్ని సమండగానె బవు యె త్తము; వో రిక బాపనాండ్లు నా
కన్నను లా” జ్జటండ్లు పలుగాకులు మూ... 39

“సాలగ పస్తుతించి బవు సంపదదాముల నెంచుతావు, ప
ద్దేలకు యెను-తీయవుర, దేన్నో అరుస్తవు బట్ట నంట! నీ
లాలన సాలు! యేము టది? లచ్చలు నీయటివారు బూమిలో;
నీ లెగి నెల్లు పా” మృగి వచించునుమూ... 33

33. తా. చాలా ప్రస్తుతించి బహుసంపదదాములని ఎంచుతావు. పద్యములకు
జెనుకు దీయవుర దేనినో (గూర్చి) అరుస్తావు-భట్టును అంటూ?

“చందము రుత్త లచ్చనము జాతులు వీరతి శక” మాల్లు లా
సండులు దోస మచ్చులొడసారము సూసి కయీసు నైతి; ఇం

పాండవ తిమ్మరాజుకత పూర్ణముగా వచనంబు చేసి; ఇట్లందరు సెప్పనేర” రని యందురు మా... 3౪

3౪.....విరతి(=యతి), చక్రము వాల్చు, ఆసంధులు, దోవము, అచ్చులు ఒడసారము (=పూర్తిగా) చూచి కవీశ్వరుడనైతిని.

“మూరెడు పెద్దపస్తకము ముందరగానె సదించి, యెన్నఁకా తారగుణిత మోనమయి గట్టిగ సెప్పలె తల్లకిందు; నీ తారసమా ఇదేంది? ఇక సాలిచు! మొన్నటిమట్ట అప్పురా లూరక నేలపా” లనును నూరక మా... 3౫

3౫.....కకారగుణితము, ఒక మలు....

“ఇంటిని తిమ్మరాజుకత, ఇంటిని యీర్క్ల తాపంగముల్ ఇంటిని పాండురాలియిట, మింటిని నాయకురాలిశౌర్య మె

ప్పుంటికి సందివాకె-ముల పాడుచెరి త్రిస నాకు బొగ్గె మె
 ప్పుంటికిగల్గునో!" యను నవజ్ఞాడు మూ... 3౬

3౬.....వీరుల కథా ప్రసంగము, ...పాడురాని (పాడువులభార్య;
 పాంచాలి) విభవము,.....పంథివాక్యములంబాడుచరిత్ర వివేక నాటభాగ్యము
 ఎన్నంటికి...

"సమ్యక్ సెప్పె మారుసులజల్మముల; నిష్క సెప్పె లింటవా:
 బెచ్చుకు నీబ్బి, యీతని కీబీనుడు, వాడికి బల్లి, వాడి కో
 కుమ్మరసామి, ఈతనికి కొండొలె బీముడు, కచ్చపుండు- మా
 సెమ్మిగ బుట్టి" రంచు వచింబుంచును మూ... 3౭

3౭—చహుబుధుల జన్మములను ఇక చెప్పుతా వింటావా ? (బహుకు
 (బ్రహ్మచరి) బి, ఈతని (బి)కి ఇరీసుడు (విభీషణుడు), వాడి (అవిభీషణుని) కి బలి,
 తాని (అబలి) కొక కుమారుస్వామి, ఈతని (ఈకుమారుస్వామి) కి కొండపలె భీముడు,
 కచ్చపుడు; మహాసెమ్మిగ —

“మా కిస సెప్పె నోకత: శిమండనరాయిడికాడిశెంచు నా
 ఖీకమలాన బుట్టె నలుబిడ్డ; లో కిద్దరు ముంగ, లాది బ
 మ్మాకడసారి అంతకు శిమండనరాయిడి యాడమడియా
 నో కలిగింది చెప్పకి” మను సొక్కుచు మూ...

35

35—మాకు విశ: జెప్పె నోకత శ్రీమన్నారాయణుని కడనన్న చెంచు
 (యొక్క) నాభీకమలాన నలుబిడ్డలు (పుట్టి) (అందులో) ఒక ఇద్దరు ముంగల
 (మందుభాగమునను) అది బ్రహ్మ ఆ కడసారి—

“బాపడు వేశదేయ మట! ప స్తట! దేము డెమేదై మట! నీ
 రే పుసుకారె, బాపడ, సరే నరమేన సమ స్తబాగే మే
 యేపుకు సాపులేక మరి యేమిటి నీమొగ ముండ దాడ! నే
 శేకిన యిన్ద్ర” పనుచుఁ జెప్పను నూ...

36

కి—హైశ్యేవేద మట!——దేవునివైశేష్య మట!—నీముఖము ఉన్నదా అడ (అక్కడ)! నే చెప్పినను వినుగ లేవు—

“పండినచేను నాది పడ బట్టుకపో, నెలనాడు నీవు పు
రాండ్రము శెప్పి నాపుగద రమ్మెముగా! బగుమాన మి స్త; మా
ముండ యినాల నుట పడి మొత్తుక స స్తది; నీవు మల్లి రా.
మాండ్రము నెప్పు” లంచు నను మందుడు మూ... ౪౦

“సోమక్షిశేయి లాబ; మది సోమిత లెందుకు? కోరు జల్లి తే
బూమిలొ యాడలేదు పడుమొక్కలు; పుండగ ఇంటి నిండ గ
డాములు గూడ బండె; డియి దాపరు శె య్యరి గుండ దంట!
వే మొకసోలె డిస్త నడి సె” ల్లను మూ... ౪౧

౪౧.....ఇంటినిండ గడ్డవాము...ఇవి దాపరు చెయ్యి విరిగిఉన్నదంటావు
ఏమో ఒకసోలెను ఇస్తారు నడిచి వెళ్ళు అనును...

“బాపడు మంచివోడె అని బత్తి నే నటు శేనికాడ నా
కాపరమేను డిచ్చినది కంచెడు కంకులు వొణిమోస్తే నీ
పాపలమారికొయ్య! నిను బామను నూనితె తన్నుతాడు; నీ
కాపుకు సిగ్గు లే” దనుచు కాపురుషుం డిల...

౪౨

“ఏసము లెయ్యమోకు మనయేపరియారయ శెయ్యసూచి మా
కాసలు యెల్ల మెట్టై! మన కాస యిదేఱగా తెలార్నెదాక! నీ
కాసుకు అసలేడు; మరి కల్గిరిసేస్తను; దొడ్డికాక పా
దేసిన అయు వుంపై బత్తికే” మనుచు మా...

౪౩

౪౩. శేషములు కెయ్యబోకు, మన వ్యాపారి వీరయ్య చెయ్యచూచి మా
కాశలు వెళ్ళి పైటై; మనకు అశ ఇ శేమిలో తెల్లవారిసదాక!కట్ట విరచి
శేషాను (=కోట్లతాను.)

“దుస్తకు శేసి మొన్న తెగదొయ్యగ రాముడు పన్ను ఇచ్చె; శిస్తుకు రూక లంట బుల్లిదరపెట్టిన ఇయ్యజాలవా? శేస్తపు కాపరం బిగను! శేతికి బొండ్లొక పేళి నిన్ను లో “శేస్తను కొట్టులో” ననుచు జెప్పను మూ... ౪౪

౪౪.....చేతికి బొండ్ల (బొండ్లకొయ్య; అరదండము; కట్టిబేడ్డి) ఒకటి శేసి నిన్ను కొట్టు (తైగు) లో లోసి శేస్తను.

వంటకు కట్టె లిస్తి, మరి బత్తుడవా నిను బొందమెట్టి, నా గంటికి కొయ్య సూడు మని గంగని తిప్పితి మొన్నమట్టి! నా శంటము ఏమిశే సివీర? శప్పర! కా లిరగేతు సూడు! ఈ కుంటిగ సావత్రన్తు” నని కూయును మూ... ౪౫

౪౫.....బత్తుడవా (వడ్డిబత్తుడవా? వడ్డింగివా?) నిను బొందలో బెట్టా! నాగటి (నాగలి) కి.....చియ్యకుంటే ఇక చావితన్నుడును!

“అమ్మడివొల్లు సూస్తే సలితాపము లంట: ఇ దేటి రోగమో!
తమ్ముడు ఊరలేడు; తమదాసరికూడు కులూన లేదు! నీ
కమ్మకులాని కిట్ల కడగండ్లు మ రుండవు! తేనె వస్తే నే
నమ్మను, అప్పు లీయ” నని యందురు మూ...

౪౬

“భాషడు లగ్గ మంట తెగబారెడు పస్తక మిప్పి సూసి, యే
లేపి తమాస కూడు, మిదె లింగడిపేరుబలాన చల్లు మం
టాపతిపెట్టె నాకు! కొరగానికులం బిడి నమ్మరాదు; ఓ
గాపెడుగింజ లైన మరి గా” వను మూ...

౪౭

౪౭.....వేల్లు లేపి తమాష చూకుము- ఇ దే లింగని పేరుబలమున
(గింజలు) చల్లుము అంట అపవైత్య నాకు.
గుడగుడ రోజురోజు సమకుంటుడు బౌపమ, పిచ్చిగుట్ట నూ
కడు కెసినిన్ని గోత్ర రల్లు గట్టిక కెప్పనో! మీసమంగుగా

పడినాని- సస్యసాచి!- తలపట్టక శిండుపదాలు చాడునో!

గుడ్డగుడ్డ! పట్టిలాట్టి” యని హాయను మూ... రర-

రర. రోజునోజూ గుడ్డగుడ్డ చదువుకుంటాడుగదా (ఈ) బావడు!-పిచ్చిగుంట్లో
నూకడు (చేరు) చెప్పినన్నిగోరిములు గట్టిగ చెప్పినా? (అపిచ్చికుంటానూకనివలె)
వీరము హంగుగా పెడచేసి సజ్యసాచి తలపట్టుకొని చిందు (అటు) పదాలు
పాడునా? ఈ వాపలది గుడుగుడే (గాని) పట్టిలాట్టి (పట్టిలాటారము) జొల... జొల...

“పిదైన నిన్న తేకుచ అనిదముకొమ్మననేరి మొకతో,
ల, దొకబోలె డెల్లికి మొగా. నొకబోలెకు రుద్దరాచ్చి, ల
నొడైయినెసి ముక్క-నిసి గొనె! నడేమి రకానో! దయ్యమో!
మొదొ! పిసానో! గామొ!” అను మూ... రర-

రర. పిదైన (అను బంగము) నిన్నటి కేకువను అక్కళ్ళము (నిచ్చెట్టు) తూమ్మి
మీద చేరి, మొకనోలు. అదొ, ఒకబోలెకు కెల్లికి (బూడిద) మొగాన, ఒక బొమ్మలెడు

రుద్రాక్షలు, అట్ట (=అశ్వికా), ఒడ్డెలు (=పెద్దవి)వేసి ముక్కు అణచి గొణగెను-
అ జేమి రాకాసియో, దయ్యమో.....గ్రహమో.....

“ఆరు పదేరులై నలపమూరు, పదా రొక్కమాడ సోల, మిం
కారెడు మూడు పగ్గు లయి గల్పితై డబ్బయె; కర్నమంట! నే
నేరకా! నెల్లు యే స్తనని నీల్గుత వేమిటి! శౌ లొడేతు! నీ
వెగార ఇ దేదిలెక్క?” యని మూల్గును మూ... గిం

గం. ఆరు పదింహేసులు వి నలశైయారు పదహారు ఒకమాడ చాలము - ఇంకా
రెండు మూడు పద్దులు వి కలిపితే డబ్బయినది (లెక్క).....చెవులు ఒడియ
వేతునా (=చులుముడువా) ?

“నెప్పుకొరారు,—కోడులు నిసేకము సేనుత దంట! దీని బు
ద్దెప్పటి కింతె! రెండుతల వేర్పడి ముంతెడు నీలు మింద ప
డ్డప్పటి కంట నెప్పు తిన నంటది! ‘యెప్పటియేడు కప్పుడే
ఇప్పుడే కాని’ మాట” దని యోచును మూ...

గిరి.....ఎన్నోవేదక అష్టాదే (కాబట్టి) ఇప్పుడే (నివేశము)
కానీ మంటుంది.

“స్వస్థము లేమి! సందేహ తలెఱచిక లేమి! ఇయ్యెంటిబూడిదే!
మానసలేమి! లేని కటికానముకాడ కుతుడురోరి నా
దోసెపురాగు లోస్త, మరి దొడ్డయ్యగీనుడ వైతె ఇప్పుడే
వానిగ ఊరి కెల్లు” మని వాగును మూ... గిరి

గిరి.....ఈయెంటికి (దేహముఃఖ) బూడిద తేమి! అననలేమి! లేచి
ఇటుక అవము.....మరి దొడ్డ యోగీశ్వరుడ వైతే.....
“ఊరికిబూసన మట్టి పెదోరికి లేనిగునం! చలే సదా
కూరితె! సర్వపత్తి, యిపు డొక్కటి శెప్పర! పూరిదక్క; దా
పూరణ మంటిశేను నిరమూలముసే నిక నాట యేస్తడం
శ్రీరముమాల్నికొయ్య” యని యెచ్చును మూ... గిరి

౫౩. పెద్దవారికి లేనిగుణము ఊరికి భూషణ మృత్యు. సరే చదవకురీకే (ఓ) సత్సంగి (సంబుద్ధి) ఇపు డొక్కటి చెప్పనా-పురి (గడ్డి)వక్కడు; పూర్వము చంటి చేను నిరూపముచేసి ఇక నాట (విత్తనమునాట) వేస్తాడంట వివరముమాలినకొయ్యి...

“తిరులికడబ్బదొబ్బి బపు తెంపుగ సాలెకులాని కిందు, దొ మ్మరలకు యాటబల్తె, మొకమానెడు బాడవబూరి, మేలుకొ త్త రకమునేలె బోగముమదారికి, వీరడియప్పవెండి పె దరికముగానె నేసి” నను దబ్బరి మూ... ౫౪

౫౪, తిరువలిక (వీరము-గదవగంటము)లోని తిరుసైపు కాసుబిత్తుకొని బహు తెంపుగా: సాలెకులానికి విందు, దొప్పల్లకు యాట(పాటే) బల్తె, మొక మా నెడు బాడలకు భూరి దక్షిణ.....

“ఇంతగ బాటి దీలకు మన్నిటికి నేనినవైభవము నే నొత్తని నెప్ప! నూళికొరు నలెము కాళినపోయి రంట! నే

ముగా నెడు నీలలోన ఒకముద్దపడ్డే నిరుగారికెల్ల సా
లైంతపరామరిసి” నని యాడును మూ...

౫౫

౫౫. ఇంతగా ఒంటిది (ఒక్కతయే) ఈలకు (వీళ్ళకు) మన ఇంటిది (పెండ్లము)
...తైభవంబు... చూచినవారు (ముక్కుబుడ) జేయిపెట్టుకొని ఆశ్చర్యపోయి రట!
నేను ముంటెడు నీళ్ళలోవ ఒక (చంకటి, ముద్దపడజేసి ఇరుగు (ఇంటిపక్క) వారి
కల్ల చాలింత పరామర్శిస్తాని...

“గుడియెనకాల ఇగ్గెనము గుడ్డనమెట్టుక తోక సాసి దో
సెడువోయ మంట వొగుతడు చేతు;-లదేందది ఇంటివా? ఇనా
క్కుడికొడు కాయుబీసనుడికూతురు కూనల యెంగటమ్మ ల
లుడు తగనూడు” మండ్రు ధరలోపల మూ...

౫౬

౫౬. గుడివెనుకల (నండు) వ్రగహము గుడ్డు పెళ్ళపెట్టుకొని, తోకచూచి
దోసెడు పోయ పని ఒగుతాడుచేతులు. అదేంది అదింటివా? వినాయకుని కొడుకు,
ఆ విభీషణాని కోడలగు కూనల పెంకటమ్మ అల్లుడు.

“అంచన లేవదీసి యిరు కైసటిపుట్లకు బాడి గెచ్చరా యించి శిపాయిబత్తెముల కెన్నన బండ్లక తెత్తి కొట్టి నూకించును, మాన్యగాండ్ర పడగెంటును, పాదసపాండ్ర నూరిలో కొంచును, నా పబుత్వ” మని గొన్నును మూ.

గీ८

“ గంగడు, దొంగముత్తి పలుగాకి; పెదేగిసబానుచూడ: గోసంగి పిసాసిబిడ్డ బలుసావునురాలు, వినాభృతల్లి మాబంగుడు తొత్తు; యింటగలప త్తతి ఇత్తైరశీరదప్ప, నాసంగతి యింటివా? ” అను ససారుడు మూ...

గీ९

“ పాసము సమ్మ గుండె నట పాడుత అడుత దొమ్మరక్కి- నన్నానికనేసి యెక్కి-సపు; డబ్బర ! మేదొకసీరె, చూట, బత్తేనికి మాడ ఇ.సి. నవి. తీరుపసాసక మంట గూస్తక్షి పీనిగ బాపనా ” డరుచుఁ బేలును మూ...

గీ१०

౧౫. పౌణ్యమునవృత్తి (= సుఖముగా) ఉండె నచట పాడచు, ఆడచు దొవ్వర
అక్కిరా (వేరు) నన్ను అనికచేసి (=ఊతముచేసికొని) (గడ) ఎక్కిరవ్వడు అబ్బురము!
ఏదో ఒకచీరయు, యాడు (గొట్టెపోతు)ను, భక్త్యమునకు మాడయు...అని తీరు
ప్రశంసకము అని కూస్తాడు ఈ పీనిక...

“మాడకు వంగ మంట పదిమూతర లిచ్చె; పెవాతపిత్తమం

టా డోలు సూశి! ముత్తిక! మనాడికి తాగుడు మదై; మూడిలు

ల్లాడిశిపెట్టె వైదుడు! న గొ సద్ది! రొ.డొవకాలు సూశి నో

మాడను దెమ్మటా” డనును మందుడు మూ...

౬౦

౬౦. మాడ (= నాకొవిశేషము)కు కంగ (భక్త్యు) అంట పదిమూతలు ఇచ్చె.
ప్రవాతపిత్త మంటాడు ఒస్తుమాచి! మృత్తిక (=చుట్టిడ); మనహనికి తాగుడు
మధ్యమము (=చుట్టు); వాని (అలోగయొక్క) ఇన్ని ఊడ్చి పెట్టెను తైద్యకు. నవ్య
వస్తుంది. రెండువకాలిని జూచి ఒకమాడను తెచ్చుటాడు. వైద్యకు.

“దస్తర్ మొన్న నే బుర్రబాసశచేత గడిచి నాల్పై మా
డిస్టిని చంగమెద్ద; తెలెడేస్టి నెయోస్టి, సమస్తబాగై మే
డిస్టిని; వాండ కమ్యేతలె, డేకనె జాండకు సోల దారవో
యిస్టి యిసారి తేర” కని యెంచును మూ...

౬౦

౬౦.....సంగము (గ్రామము) పద్య; తెలెడుజేస్టి (కంచమంత)... నెయ్యి
పోస్టి; ...వాండకు తెలె డయ్యను. జేకువనె జాండల (కులము) వారికి ...ఈసారి
తేర...

“సెట్టికి కోట్టిలూబసూలు ! నీమకయీనులెకాని పదైముల్
గట్టరు; పెండికూతు రొకగట్టివి; శా లదె, అయ్య సద్దుకుం
టల్పై మబాగ వుంట దిక యాల సునామడి ? పెండినాటికో
గొట్టిము చేతి కిస్త” సని కూయును మూ...

౬౧

(౪)

౬౨..... సీమకపీళ్ళరులే కాని పద్యములు కట్ట(జాల)రు. కాబడ అది అయ్య
జరుగు (=సహించు) కుంటే అట్టై మహాభాగ ఉంటుంది. ఇక యేటికి నునామణి
(=విసిపించటం)!

“కుక్క-లదొడ్డి కాపురము, కోతులదాపర మూ, రుగాది నా
డక్కి-రతమ్ము శ్లోస్తి గురు డయ్యని, పున్నెము దారవోసె; నే
డెక్కడ తెత్తు; దయ్యమలె నేటికి వస్తి” వటంచు లేశి దా
కుక్క-ను మీదికట్టె నుసుగొల్పును మూ...

౬౩

౬౩.....ఉరు ఉగాదినాడును అక్రతమ్మును గుడలయ్యను (పూజ) చేస్తాని....

“ఇంటికి లేనివాజ మనయారడు పెత్తన మేడ్చి గామమా
మంటను గల్పె! రాశి కొకమానెడు, ఇంటికి డబ్బు గూర్చి యే
యింటికి పంచిపట్టె! కులయీనాడు! మాటల నేర! డింకయే
మాటపు యిల్లు గుల్లపడె” నందురు మూ...

౬౪

ఒక ఇంటికిలేని అలవాటు..... గాచుమునా మంటగలిపె. మొత్తముగా 2.5 మానెడు (గింజలు)న్న ఇంటింటికి డబ్బుచొప్పుఁ జూర్చివేయింటి (తెయ్యిచుండి)కి... కలహినుడు!...

“కట్టపడేండ్లనుండి బవుపడైము లల్లితి; వీనుతావు; యే మెట్టను లేడు నీవు బగుమేలుగ యేసము లేసినావు? బాగటుక మోసకపో పిడికె డారికె లిస్త! గరించు మాట, ఇట్లు ఇసార మె” ద్దనుచు నందురు మూ... ౬౫

ఒక.....బహుపద్యము లల్లితిని వింటావా? ఎక్కడనూలేద-నీవు బహుమేలుగా వేషము లేసినావు. బాగుగా కట్టుకొని మోసుకొనిపో-పిడికెడు ఆరిక (ఆరిక-ధాన్యము) లిస్తాను. గవించుమాట. ఇట్లు విచారము వద్దు

“ఆరడివొడ్డు! మీరు గరులయ్యలు! యీతము సెప్పతా: పెద మూర్తికి కోకపెట్టి భగవదానము నే నీ, తిలెంగలమ్మ కో

మూలెడు రైక కంటె తనముంగల శింషిలి: నేడు ఇంటనే నేరగకూతలా?" యనుచు నిక్కు-ను మూ... ౬౬

౬౬.....విహితము చెప్పుతాను. పెద్దఅమ్మవారికి (గురువులయ్య భార్యకు) వీర శైలి బహుమానము చేర్చిని. తిరుపెంగళమ్మకు రైకకు (కావలెను) అంటె తముంగల మూలెడు (కొలిచి) చింపితిని. శేడు వింటూనే నేని (తెలియని) కూతలా?... ౬౭

“ఇంటిగదే పినాసి మనయేపరి తిమ్మన సూని ముట్టరా దం టాకమాట సెప్పె: మడిదోతులు గప్పుత, రేవుకాడ మా పొంటికి బోసుకొంటు; బహపున్నెమ! శుకశి దొడ్ దంట! యెప్పుట్టి కిదేపకార” మని పలుకు-ను మూ... ౬౮

౬౮. వింటివిగదే పిచి! మనవ్యాపారి తిమ్మన్న చూచి ముట్టరాదని, మడిధాద తులు గప్పుకొనుచు, రేవుకాడ మాపు పింటికి బోసికొనుచు ఒకమాట చెప్పె: బహపు న్నెమ! ఏకాదశి దొడ్ దంట! ఎప్పుటికి ఇదేపకారము... ౬౯

“మొన్న పురిల్లా బోయిన పబుద్దుడు మాగుణవంతు! డాకలం
టెన్నడు యేడ్వ; డింత దపి కెన్నడు దెమ్మన; డొర్ల నెవ్వరిం
కన్నెత్తి సూడ! డింతకును గా బది కుండిన వాడు పెత్తనా
లెన్నెనొ కేసు” నంచు వచియించును మూ... ౬౮

౬౮. మొన్న పురిటిలా బోయిన పబుద్దుడు మహాగుణవంతుడు; అకలి అని ఎన్నడు
ఏడ్వడు; ఇంత దప్పికి ఎన్నడు తెమ్మడు; ఓరుల నెవ్వరిని ఎన్నెత్తి చూడడు.
ఇంతటనుగా బదికి యుండినచో ఎన్నెన్ని పెత్తనాలూ చేయును...

“బాగుగ పారిజాతములొ పాతలవోమముచ్చట్టు ఇప్పి మొ
న్నాగుడికాడ బైనిడు: ‘ఇనాక్కుడు తాటకి ముక్కు--శ్శోలు మా
యేగిర మంటగోసె’ నని యివ్రముగా తెలసెప్పె! దబ్బరా?--
నాగురుడాన!” అందురు చెనంటులు మూ... ౬౯

౬౯. బాగుగా సారిజాత (గ్రంథ) ములోని సాతాళహోమపుపట్టు అగుడికాడ,
 టైన్లు మొదలు వివరముగా తెలియజెప్పి, అందులో కథాస్వరస్థి మే మహాః
 వివరములు తాటకీ ముక్కు చెప్పు అంటున్నానని. దబ్బరా? (=అబద్ధమా?)
 నాగురునియాన (=ఒట్టు)

“రాత్రికి నూ సి యేసములు రమ్మెముగా గురులాన! మొన్న బా
 గోతులనెత్తెబ్బామ ఇసగూడనితాపము లెల్ల చేసె! మా
 పాతకురాలు! రాద వలపచ్చము, రుక్మిణి సుద్ది కిష్ట, మీ
 తెరుగానరా”దని నుతించును మూ...

20

20.....మహాపాటకురాలు. రాధవలపక్షము, రుక్మిణి సుద్దిక(చూటకు)ఇష్టము,
 ఈతెరుగానరాదు.....

“ఇరియిన నూ సి తీరతము తెన్నొనా! యావనగొండగంగజా
 తరసరిరావు; హబలును తప్పెటలున్ కొముగాండ సిండ్ల సొ

బర! మదిగాక ఇంకొక పెబాసము: రంకులరాట మెక్కి.. నే

తిరిగిన సాటిరా"దని నులించును మూ...

20

20. విరివిఁ చూస్సిని తీర్గము లెన్ని ఎన్నె.....
అదిగాక ఇంకొక ప్రభావము (ఏమనగా).....

“కలిగిరితీర్గమాయి ఒకకానిక యాపెరుమాల్లకోయిలో
పల బడయేస్తి పట్టు మని పల్లెములో; తొలిశాకు దీసి శే
తులూ బడయేశి పొమ్మనుచు చొబ్బెనొకే గుడిసంచి యంట!యే
కులమే! ఇదేలయిస్తి” సని గొన్నును మూ...

21

21.....కోపెలలోపల.....

“సరున వాడవల్లి సరిశిమ్మశీరతమాయి బోగము
మ్మారులయాట: నూస్తి; దనిముగల దేముడ దెంత! ఇద్దెలో

తీరుపయోగ గంటి; ఒకత్తి త్రిగుగిం తిడ కూడె పొనికా
లూరక మొక్క-బు దైగు సహా!" యను మూ... 23

23.....విద్యలో ఒక తీరుప్రయాస గంటి (అదే దనగా): ఒక తిత్తి
గుక్క ఇంత విడువక ఊడె-వానికాళ్లు ఊరక.....

“కొంచెక బోత దం టలలికండిది! కంచెడు తీసు కాణ్ణె కొ
ట్టించుక న్న దంట పడెడేసి పలాములు! బూడెవోమ్మ మం
టొంచనలేక శెప్పితి; ఇవోకము లే దటె! అమ్మవార్ని శే
యించుక వస్త దంట!” అని యెన్నును మూ... 24

24. అశిఖండిది (తిట్టు) కొంచెక పోతుం దట! కుంచెడు (వియ్యము) తీసుకొని అడసే
కొట్టించుక (పదంపించుకొని) పడెడేసి (=1½ సేరుకొల) పల్లిగము చేస్తుం దట!
బూడిదలో పగోమమని వంచనలేక; చెప్పితిని వివేకము లేదా! అక్కవారిని నేవించు
కొని వస్తా నంటుంది.

“కాసికి బోయి కమ్మనగ కాయిడి తెచ్చినవోరిపాఠముల్
పాసట! మొన్న యీమదెను పర్రెసతానుల యెంట బోతి నా
కాసికి; రంగనాకుల పకారముకాడ అ దెంత మూక! లా
దాసరిబాపనాం!”డగ్గని యదల్చును మూ...

2౫

2౫.....పాయసట! మొన్న ఈమధ్యను పర్రెకావధానులయెంట ఆ కాశికి
బోతిని; (అక్కడ) రంగనాయకుల ప్పాకారముకాడ అదెంత ఆదాసరిబాపనవాండ్ర
మూకలు (=గుంపులు)!

“నంబి రమాంజు లెంట శివనాడు తమాసగ బోయి నూస్తి, ఆ
కంబముకాడ యెంటికలు కండలు మండెయి; నాటినుద్ది మా
సంబర మాడిజాతర! గొసంగులు నేనువు లాలకించ నా
కంబముకాడ పాడిరని కూయును మూ...

2౬-

“హాడగి నంబరాన మనకోడలు కోయిలూ మూకు డేసి బి
కా డేసిలించి దేవుని పకారములో అనునూత్రవాగసం

కాడ నుగాన పండితె జగారములోడల బుగబెట్టిరం

శ్లోక శిగండిమూకా” అని యెంచును మూ... 22

22. కూడలి (=జనముకూడియుండచోటు).....కోవెలలో మూకుడు (=మూలగా నుపయోగించు పట్టిక) చేసి ఒకతాడు వెలికించి (నీపముపెట్టి), దేవుని పొగారములోపల శిగండిపెట్టిరట! ఎక్కడి శిఖండిమూకయో!....

“కంటకురాల, యేంది ఇది! కామచిదీచ్చతురాలు ఒకై పిండొంటెలు-పప్పు లోన, యిడొల్ల-ఇ దెక్కడి ఇత్తుకట్ట! ఆ శౌటికి పాకనానెమొ! ఇరిత్తిమొ మారుసి! తీపిశెట్టుపే

చేం టని తెల్సుకో”యనును ఎడైడు మూ... 25

25.....కామాక్షి దీక్షితురాలు ఒండిన పిండివంటలు: పప్పు లోనన, పయిన డొల్లయు-ఇదెక్కడి విత్తినపుకట్ట!.....విరిత్తిమా మహారుచి! (అ) తియ్యదెట్టువేరు
దీమి టని తెలుసుకో—అని భార్యకు చెప్పుచున్నాడు.....

“ఇదనుక తింట తియ్యనగ; ఏమిరుశో అది బోగమోల్లకే
యెరికె! తిరెంగలమ్మ తొలియేకళి కా తిరకోనమందు మా
ఇరియిగ బోసె, దానిశమ యెంతనిసెప్ప! ఒడించె -రంగ! ఆ
రెమొదలెంచ నాతరముగా” దను మూ...

27

బి.....తొలిపకాడకకి ఆత్మకోశమందు మహావిరివిగ బోసినది. దానిశమ
ఎంతని చెప్పకలము! ఒడించె కరియముదుకు (కురలు-వైవవపరిభాష) ఎంచుకు...

“గాల్లకు మంద చచ్చుచు గజ్జలు వాలుగు మచ్చు కింతపూ
రెల్లదు; నేడు పీత్తిపయోజన మంటపు, కాళిబొట్టు, మా
మల్లని కీరి కట్టె నడు మడడి తెల్లనిసెల్లులేక; కే
వేల్లిటు రాని సత్తడని ప్రేలును మూ...

౮౦

౮౦. గాలు (=చక్రపులకు వచ్చుగాలిబిల్లు)లకు మంద చచ్చి...వచ్చునకు ఇంత
పూరి (గడ్డి) కల్గిన; కాళిబొట్టు, నేడు పీత్తిపయోజన మంటపు. మామల్లడు

అను వానికిప్పు. వీరి అనుదానికీన్నీ అత్యైకము పడినది. - త్వేనినీకృష్ణ (మజ్జిగనీకృష్ణ)
లేక;.....

“రోసినితూత్త, యే దిది! పురోయితరు లెట్టివకూర గబ్బు! ఆ
మీసరసోహో, గొయ్యె, కొఱమీగొ, సారో, పుపుశాహా, చొచ్చెమల్
గో. నుడివకొ, వాలగో, పెగో—ఇది తే సిని!—బాపనారి అ
స్వానులు నేతితియ్య”నని పలుకును మా... ౮౦

౮౦.....పుకొహీతులు కెట్టివ...గబ్బు (=నువాపన) అమీసరసోహో...
పెగో (వేపలకేద) బాపనారి అప్పచులు కేతిరి తియ్యన...

“వో రది లివ్వన గమూగో! పుప్పరసంఘ మెయి! ఇస్తరాకు లీ
బారరు మెన్ని యే స్త్రు నిబద్ధిగ పెళ్ళికి తలోకి లెంటు ఓ
పారి తయారు కేస్తే బకపాలపు; యాట పనాళ్ళ కిత్తు; మీ
కోరినయ్య యిస్త్ర” నని కూయును మా... ౮౨

౮౨. ఎవరది? — విప్రసంఘములా ఉప్పుసంఘమా? ... నిబద్ధిX (= నిజముగా) తల
వాకిలివెంట ఒకపారి (ఒక పర్యాయము)... యాట (= ప్రతిసంవత్సరమునూ)

“వాళిగ పెండ్లిబాతి బవుబత్తిగ పాదరి బెట్టె సొప్ప క

త్తేని కుకుండబెట్టి; అదె నిర్వరినంటక మెట్టి పెన ప

ప్పో శ్లోకయేలు ముంచి పడబోసితి నై; చరిగానె వొక్కడక-

శ్లోతి వంక రుట్టె!” నని చెప్పును మూ...

౮౩

౮౩..... ఛావరి... చొప్పకట్టచేసి కూకుండబెట్టి నిర్వరి (ధాన్యము) వంటకము
పెట్టి తెన పప్పుసాగి ఒకచేయి మంచి పడబోసితి నైయు... చంకరపుట్టె...

“పరుగున వచ్చి నూడు ఇది పాడుపిసాసి! అమాసపూట ఇ

స్థి లోకవోర పిచి నిరిసిందిదిగో దిని బొందబెట్ట! ఏ

మెరగపు ఆనవచ్చడిని యొకటదోనులబారె యెట్టె;-అ

స్థి సంయగానె పూట” దని సాటును మూ...

౮౪

రార.....విస్తరిలో ఒకయోర చించి.....ఇదిగో దీనిని బొంద(లో) పెట్టే!
ఏమీ ఎటుగవు. అనపపచ్చడిని వెంకటేశోస్తుల భార్య పెట్టె. అది కరియే చవిగానే

ఉంటుంది....

“అనువుగ ఇంట నీమ శిలు కంటనె బంటక మోసి బూరెవే
వన మనసార పెట్టుగద! పాప మ దొక్కటి పాడుబుద్ధి! పా
పనిది శివాడిపెండ్లి కొక్కపెక్కము దీనుక చాల దంట మా
గొనికె సిగండిబుడ!” అని కూయును మూ...

౮౫

౮౫.....బాపది (బాపిహళిది) చిన్నచాని పెండ్లికి.....

.....మహాగోళికి.....

“తలదిపకార మోసుకొయి తానును ఎక్కడి యంగతున్నాడో
తెలిగు! నెనార మంట! నెయిత్తిరిక లంట! ఉపాస మంట! అ

య్యలగు తలాకు లంట! ఇది యందముగా దని నెప్పి; తిందు నూ
కులమునగాని శాత్రులని కూయును మూ... ౮౭

౮౭. తలదిగ్గిరార జూకుకపోయి తాగుతాడు. ఎ...శనివార మంట! నెచ్చ (తోఁ
కెట్టి) తిరువళికె (తీపము) లంట! ...తలిమాకు (చిస్తరాకు) లంట! నెప్పితి;
దనడు మాకులమునగాని చేతల.....

“ఎల్లిపెరుమాళ్ళసంబర మ దెన్నడు సూడతె! ఏమి యింత! మా
గలగిరిబోగవెర్నాల్లు, పయి కమ్మగ బూరగు లూడెవోల్లు గు
పులూ తెగగాల్చెవోల్లు, మరి కొబ్బెర-బెల్లము లమ్మెల్ల వోల్లు మా
తెలిసినవోల్లకే తెలుసు దేము” డటంగురు ౮౭

“జోసుడు మొన్న గేబలము సూటిగ నెప్పె; మనింటి దాని మా
సూసె; బలైనమాత్ర మంట! సోతెట నచ్చతరం! మరందుల్లో

మేసములో ఇరి దట్ట! వుమేసరబొ ట్లదివంగడం సరే

మాసదినా" రటందరు ప్రమత్తులు మా...

౮౦

౮౮.....గ్రహబలు.....మనఇంటిదాని (భార్య) ది మహామాచెను. బలమైన
ముహూర్తమట! చాలియట నత్త్రమ! మరి అందలో మేడములో వృద్ధియట!
మహాచదివినవారు

"సామిదరోగ ముట!-మనసత్తి దైగాదిగ నూశి శేతులో
తామరపద్మ ముండ దట! దానికి కిందియి మీది యన్నియే
మే మని లెక్కనూసి పిల లింద రటం టని సూపి దాదినా
కే మరిబాగ సెప్పెనని యెన్నును మూ...

౮౯.

౮౯. సామిదకయోగ ముట!-మనసత్తి (అనునామె)ది (చేయి) చూచి....తామర
పద్మ మున్నదట! దాని (ఆతామర పద్మముయొక్క) కిందివి మీరివి అన్నియు
ఏమి ఏమి అని లెక్కచూచి పిలలు ఇందరు అని దానికి (దానినిగూర్చి).....

“గురియట పెడశారమట! కొయ్యలా తెడెడుతిరకంట! ఇద్దరు తిరుసున్న పెట్టుకొని దానిని బెట్టి ర ట్కోక్కజామ కంటరమితి పూలు వొణి కలటంట నె మేలుక నెప్పె బాగ్య! మా గురి యిది దప్ప”దంట తెగ గూయును మూ...

౯౦

౯౦. తప్పక జరుగు నట! పాణిజాచారపట! కోవెలలో తెడెడు (=ప్రమిడెడు) తిరువలి (దీపము) అట, ఇద్దరును తిరుమాళము పెట్టుకొని..... కల అట అంటనే మేల్కొని

తెప్పె బాగ్యము.

తొల్లిసమదరా లగిశితుండు తమా మెగబీచ్చె నట! మా తెల్లము గింటి బాపు తెవి తేక్కిటు కొక్కట: నారసీము పల్లన మోసె బూమిని నిబద్దిగ నెప్పుడు; బైనిడా, అదే సల్లని వాకు శెప్ప”మను సారెకు మూ...

౯౧

౯౦. పూర్వము సముద్రాలు అగస్త్యుడు.... వహతైల్లముగా (=స్వప్నముగా) వింటిని
బాబుచెప్పితే..... నారసింహుడు ఒక పల్లవిద.....

“స ద్దు క్షాశికాయుడికి సన్నపుడూడెకు నారగట్టి మా
ప్రొద్దున యీ నెవ్వాడై మని మూలుత గొన్న సదే ముమాదమో!
గిడైడు గింజలియ్య తల గింగురు మంటడి! వాగ కూర్క
కొద్దిని బోడ”టందు రలకూళలు మూ....

౯౨

౯౨. పద్మియట్టు (చర్చితై) కాశికావడికి..... మాపుప్రొద్దున ఏజేవాడ్య మని.....
అదేమి ఉత్పాదమో.....

“స్వగితకాడ, పాడ కిక సాలిను! నీ వది పాడినందుకు
ఇంగిత మెంచి నేను మరి యిన్నదుకు సరిపోయె; ఇంటివా?
హంగున నే త లూశినటి యప్పకు తంబుర యాడ మెట్టిపో
బంగుడుబాపాన్త”యని నాగును మూ...

౯౩

“ఊరినడిదిబా రెండున ఊపిది బూ, సానమాల లేసి, ఇ
డేరితి యంట కూకొని విచేసుకు నీ లెగజల్లి గొన్ని యే
లూరికె తిప్పి, శేసరిసి ఊరికి గాతలు పన్నె; ఈని బై
శారగ గొట్ట” మందురు జడాత్తులు మూ...

౯౪

౯౪ ఊరినడిపీధిబానెండున విఘాతి బూసి పనమాలలేసి.....ఇనేతుకు
నీళ్ళు ఎగజల్లి గొణిగి శ్రేణ్య ఊరకల్లిప్పి చేయి చరచి ఊరికి అరిష్టములు తెచ్చె వీని
భవిష్యమార.....

“ఎగమడతారు నీరలకు యీదిమ డూరికె యేమి నాన్నెమో!
తొగరతె ఇప్పి సూసుకొని దొబ్బిరి ముచ్చవలాలు మూడు; మా
పొగరెళినాది యీరలకు! బూసన మం టది యేమి శాత్రమో!
తగతెయ దానిదీసి” యని తక్కు-ను మూ...

౯౫

౧౫. వీధినిబడి ఊరకేచీరలకు ఎరబడతారు ఏమినాజెమో! తోగరు (దారపు
అని) అని విప్పి చూచుకొని... మాడు ముచ్చటలాలి (మాడుచవలాలి...చవలము...
వరహలో రా వి (భాగము).....

“పార్వతితోడఁ గూడి బలుపట్టపురాజులు సన్నుతింపఁగా
శార్వరినాడు లేచి సుమ శోభసపుష్పవనంబులోన నా
సార్వవిభుండు శంభుండు సుసాయకహస్తండు నన్ను గాంచు మీ
పర్యమునందు విషయముత పార్వతిదేహుండ, చంద్రశేఖరా.

—

శ్రీ మున్నంగి శర్మగారి పరిష్కృతములు.

భాషీయదండకము.

తెలుగు, హిందూస్తానీ, కన్నడము మున్నగు జాతీయములతో పారిభాషికములతో హాస్యము ప్రధానముగా వ్రాయబడిన ప్రాచీనగ్రంథము. కర్నూలునందల వాసియగు బ్రహ్మగిరిగ్రంథకారు సరిసింహశాస్త్రి విచారము. గ్రంథప్రాశస్త్యము చినివిగ్రహింపుడు. టిప్పణిసహితము. వెల 0—2—0.

ఉద్భృతస్వప్నము.

శ్రీ రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరుగారి Shattered Dream నకు తెనుగు. అనిర్వాచ్యముగు ప్రేమను బ్రకటింపుచు చక్కని కథ. చదివినకొలది చవులూరును. కర్నూలునందల వాసియగు బ్రహ్మగిరిగ్రంథకారు సరిసింహశాస్త్రి విచారము. గ్రంథప్రాశస్త్యము చినివిగ్రహింపుడు. టిప్పణిసహితము. వెల 0—2—0.

చలయవారు:—రామా అండ్ కో., ఏలూరు.

“గురియట పేడశారమట! కొయ్యలొత్తైదెడలిర కంట! ఇద్దరు తిరుసున్న పెట్టుకొని దానిని బెట్టి ర టాక్కజామ కంటరమితి పూలు వొణ్ణి కలటంటనె మేలుక సెప్పె బాగ్య! మా గురి యిది దప్ప”దంట తెగ గూయును మూ...

౯౦

౯౦. తప్పక జరుగు నట! పొణ్ణాచారమట! కోకెలలొత్తైదెడు (=ప్రమిదెడు) తిరువలి (దీపము) అట, ఇద్దరును తిరుచ్చాము పెట్టుకొని..... కల అట అంటనే మేలగొని చెప్పె భాగ్యము.

తొల్లమందరా లగిశితుండు తమా మెగబ్బిచ్చె నట! మా తెల్లము గింటి బాపుశెప్పి తేక్కిటు కొక్కటః నారిసిము పల్లన మోసె బూమిని నిబ్బిగ సెప్పురు; బైనిడా, అదే సల్లని వాకు శెప్ప”మను సారెకు మూ...

౯౧

౯౦. పూర్వము సముద్రాలు అగస్త్యుడు.... మహాతెల్లముగా (=స్పష్టముగా) వింటిని బాబుచెప్పితే..... నారసింహుడు ఒక పలుమీద.....

“స ద్దటు కాశికాయుడికి సన్నపుదూడెకు నారగట్టి మా ప్పొద్దన యీ నెవ్వరై మని మూలుగుత గొన్న సదే ముమాదమో! గిద్దెడు గింజలియ్య తల గింగురు మంటది! వాగ కూర క్కి కొద్దిని బోడ”టందు రలకూళలు మూ... ౯౨

౯౨. శ్రియట్టు (చద్దివతె) కాశికావడికి..... మాపుపొద్దున పిణెనాడ్య మని..... అదేమి ఉశ్వాదమో.....

“సంగితకాడ, పాడ క్కిక సాలిచు! నీ పది పాడినందుకు
ఇంగిత మెంచి నేను మరి యిన్నదుకు సరిపోయె; ఇంటివా?
మాంగున నే త లూశినటి యప్పకు తంబుర యీడ మెట్టిపో
బంగుడుబొపనాడ”యని వాగును మా... ౯౩

“ఊరినడిదిబా యెడున ఊవిది బూ, సానమాల లేసి, ఇ
దేరితి యంట కూకొని వినేసుకు నీ లెగజల్లి గొన్ని యే
బూరికె తిప్పి, శేసరిసి ఊరికి గాతలు పన్నె; ఈని బై
శారగ గొట్ట” మందురు జడాత్తులు మూ...

౧౨

౧౨ ఊరినడిపీధిబావియొడున విభూతి బూసి ననమాలలేసి.....ఇ నేకుకు
నీళ్ళు ఎగజల్లి గొణిగి చేళ్ళు ఊరకత్తిప్పి చేయి చరచి ఊరికి అరిష్టములులెచ్చె పీని
భవిష్యహార.....

“ఎగమడతారు సీరలకు యిదిమ డూరికె యేమి నాన్నెమో!
తొగరతె ఇప్పి సూసుకొని దొబ్బిరి ముచ్చవలాలు మూడు; మా
పొగరెళినాది యీరలకు! బూసన మం టది యేమి శాత్రమో!
తగలెయ దానిదీసి” యని తక్కును మూ...

౧౩

గాగి. పీఠినిబడి ఊరకే చీరలకు ఎగబడతారు ఏమినాడెమో! తొగరు (దారపుచీర అని) అని విప్పి చూచుకొని.... మూడు ముచ్చవలాలి (మూడుచవలాలి—చవలము—వరహాలో ర వ (భాగము).....

“పార్వతితోడఁ గూడి బలుపట్టపురాజులు సన్నుతింపఁగా శార్వరినాడు లేచి సుమ శోభనపుష్పవనంబులోన నా సార్వవిభుండు శంభుండు సుసాయకహస్తండు సన్న గాఁచు మీ పర్వమునందు విషయత పార్వతిదేహుండ, చంద్రశేఖరా.

1

25

13516

